

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

Stavba:

Arciděkanský kostel sv. Jakuba

Kutná Hora

Řešený objekt:

KAMENNÉ OSTĚNÍ PORTÁLU

Umístění:

severní průčelí kostela, při severní věži

Zpracovatel průzkumu: Avers s.r.o.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

V Kutné Hoře a Praze 4/2020

Obsah: 1- 7 str.

- I. Lokalizace památky
- II. Údaje o památce
- III. Údaje o akci
- IV. Historie objektu
- V. Stručný popis památky
- VI. Restaurátorský záměr
Kamenný portál
- VII. Doporučený postup prací při restaurování kamene
- VIII. Navrhované materiály
- IX. Grafická dokumentace
- X. Fotografická dokumentace

I. Lokalizace památky

1. Okres: Kutná Hora
2. Obec: Kutná Hora
3. Adresa: Jakubská ul. ,
4. Bližší určení: Nález kamenného portálu na severním průčelí (vpravo)

II. Údaje o památce

1. Autor: neznámý
2. Sloh a datace: asi 2. pol. 14. stol.
3. Popis použitých technik/materiálů: kámen, biodentritický vápenec vápenná malta /vzdušní vápno/, úlomky cihly, kovová západka dveří, dřevěné hmoždinky s kovovou skobou
4. Rejstříkové číslo památky v ÚSKP:
5. Rozměry portálu: 245 x 260 cm, hl 35cm

III. Údaje o akci

1. Zadavatel: Arciděkanství Kutná Hora
2. Závazné stanovisko
3. Použité podklady: *SHP kostel sv. Jakuba Kutná Hora*
Památkový dohled: Národní památkový ústav, územní pracoviště Střední Čechy středisko Kutná Hora

IV. Historie objektu

Gotický trojlodní kostel byl stavěn v průběhu let 1330 – 1420.

Presbyterium jako nejstarší část stavby pochází z let 1330- 1350.

Gotické okno v západním průčelí vzniklo kolem roku 1400.

Severní věž byla opravována mistrem Augustinem v r. 1567, barokní bání severní věže pochází z r. 1737.

Kostel byl v moderní době opravován v letech 1850, 1936 a 1945 – 46, byly i rekonstruovány kružby oken.

Na severním průčelí kříž s pozlacený korpusem Krista (v podstavci datace 1850).

V okolí sochy Krista teraco omítky na stěnách a opěrácích.

V. Stručný popis památky

Při průzkumu fasády kostela sv. Jakuba v roce 2016, provedené sondy odkryly náznak profilovaného zřejmě sedlového portálu.

Při snímání omítek na severním průčelí v září 2019 bylo zřejmé, že se jedná o zazděný sedlový portál s poměrně výraznou modelací. Vzhledem k návaznosti na okolní stavební konstrukce byl portálek osazen již při stavbě kostela (společný názor se zpracovatelem SHP), zřejmě tedy nebyl dodatečně později osazen. K jeho zazdění došlo zřejmě v polovině 20. stol. Při celkové rekonstrukci kostela.

VI. Restaurátorský záměr

1. Popis kamenného portálu, postup odkrytí objektu portálu

Odkrytí portálu proběhlo v několika etapách a na základě vznášených doporučení odborné komise s dostatečným časovým odstupem

1. etapa

Na základě konzultace se zástupcem NPÚ byly provedeny hloubkové sondy v omítkce, které v podstatě mapovaly pohledové rozměry porty.

Následně byly vyjmuty drobné zadržkové kameny a byla tak v sondách definována hloubka portálu. Zároveň už byly i čitelné profilované linky sedlového portálu.

2. etapa

Po definitivním rozhodnutí odborné komise složené ze zástupců NPÚ, restaurátorů, zástupců projektu a investora byly z vyzdívky porty vyjmuty rozměrnější kameny, které sahaly do hloubky okolo 40 – 50cm.

Demontáž zazdívky byla prováděna s největší opatrností, tak aby nedošlo k poškození modelace, která je ve velké míře druhotně provedena vápennou maltou.

Některé kameny vyzdívky byly během průzkumu ponechány, jejich momentální demontáž by mohla poškodit modelaci boční konzoly porty.

Po vyjmutí tří horních vyzdívkových kamenů, došlo ještě k vyjmutí maltoviny a drobných kamenů, tím byla odhalena zděná, omítaná, klenba předsíně navazující na portu. Porta byla osazena dvěma křídlovými dveřmi, odkazuje k tomu kovové oko na vnitřním středu porty. Západka v podlaze zatím není prokázána. Dolní ¼ zazdívky byla ponechána pro detailní průzkum při definitivním odhalení portálu.

Zjištěné rozměry jsou šířka cca 245 cm výška 264 cm , vnitřní světlost: šířka 155 cm a výška 245 cm, hloubka porty je 38 cm. Skladba profilace z mělkého výžlabku vystupuje hruškovitý – pirum profil, následuje opět cavetto a poslední torus před cavettem přecházející v sraženou hranou a plochu vnitřní hrany porty.

Vyhodnocení restaurátorského průzkumu:

Portál byl v minulosti zřejmě mnohokrát opravován, chybějící kamenná profilace byla doplněna vápennou maltou a nadrobno štípanou cihlou, jsou zřejmé jak drobné armatury, skoby v dřevěné hmoždině, tak i masivní kovové konzoly. Na povrchu malty u levé konzoly byla nalezena až 3mm tlustá vrstva cementové vysprávk. Zřejmě tedy došlo k zazdění porty asi až v 1. pol. 20. stol.

Mohlo to být i v době, kdy došlo k výrazným úpravám lomených průčelních oken.

V maltě vyzdívky bylo nalezeno poměrně velké množství drobného, okolo 1 mm tenkého, skla. Sklo je čiré není však úplně průhledné. Některé skla mají perleťový odlesk. Mohlo by se jednat o středověké sklo. Sklo je archivováno a doporučuje se k dalšímu prozkoumání.

Portálek je i vzhledem ke své masivnosti a těsné návaznosti na okolní stěny po statické stránce ve velmi dobrém stavu. Kamenná vložka v nadpraží deskovitého charakteru je uložena formou tzv. rybiny (po stranách klínovité zakončení), ta je uvolněna a je zapotřebí její upevnění, vápennou hydraulickou maltovinou.

Je nepochybné, že portál byl v minulosti výrazně poničen zřejmě i mechanicky především pak přirozenou degradací kamene.

Povrch byl v minulosti několikrát barevně kolorován. Nátěry jsou zřejmé v několika vrstvách. Nejspodnější, nejstarší, jsou červené, střední vrstvy jsou převážně okrové, poslední nejmladší vrstvy jsou provedeny bílou vápennou barvou /viz fotodokumentace sond/. Vzhledem ke fragmentárnímu charakteru dochovaných povrchových úprav nelze s přesností určit jejich historickou autentičnost a přímou souvislost s původní a mladší výstavbou a úpravou kostela.

Záměr na restaurování:

Vyzdívka portálku bude ohleduplně odbourána tak, aby došlo k jejímu pohledovému obnažení.

Povrch kamene bude šetrně očištěn od zbytků malt, budou odstraněny drobné, dnes obnažené torzální nápravy profilace z úlomků cihel a vápenné malty.

Budou odstraněny druhotné kovové konzoly, jejichž výrazná oxidace (rezivění) výrazně poškozuje kamennou materii portálku.

V spodní partii bude provedeno odsolení, v patě portálku byly zjištěny vyšší objemy dusičnanů.

Lokálně budou zpevněny obnažené plochy kamene, tedy plochy, které nejsou pojednány nátěrem.

Profilace porty bude provedena v duchu galerijního restaurování. Modelace jednotlivých partií bude vztažena do jednotící celkové estetické kompozice.

Barevná retuš by mohla nenásilně kompozičně presentovat jednotlivé převládající starší barevné vrstvy.

Na závěr bude provedeno zazdění porty cihlovou vyzdívkou s rovinnou průčelní plochou, která by měla harmonicky souznít s okolní nově aplikovanou omítkou fasády.

VII. Doporučený postup prací při restaurování kamene

V průběhu prací bude prováděna důkladná fotodokumentace stavu díla před, v průběhu a po dokončení restaurování. Bude provedeno zakreslení destrukcí a případných druhotných novodobých úprav. Zvolené technologie a materiály budou v průběhu prací konzultovány s odborníky, řádně odzkoušeny, a po té vybrány ty nejvhodnější varianty, které budou použity. Tyto budou uvedeny v odstavci použité materiály na konci restaurátorské dokumentace.

Postup prací v bodech:

- *důkladné předzpevnění kamene*
- *lokální čištění největších nečistot*
- *zpevnění kamene a omítek*
- *sestavení jednotlivých částí, lepení, injektování, podtmelování*

- *čištění povrchových nečistot*
- *tmelení a plastická retuš kamene*
- *barevná retuš tmelů*
- *závěrečná povrchová úprava kamene*

Důkladné *předzpevnění kamene* bude provedeno lokálně, pravděpodobně postříkem, organokřemičitým zpevňovacím prostředkem. Přednostně budou zpevněny lomové plochy nejvíce degradovaných částí. Po technologické pauze bude následovat čištění povrchových volných nečistot. Plochy budou čištěny suchou cestou, a to pouze největší mechanické nečistoty .

Čištění povrchových nečistot bude provedeno šetrně tak, aby nedošlo k poškození originální hmoty kamene a následně i jeho povrchů.

Tmelení a plastická retuš kamene bude provedena vhodným tmelem tak, aby došlo k objemovému a optickému scelení díla.

VIII. Navrhované materiály

Předzpevnění - organokřemičitý zpevňovací prostředek

Funcosil Steinfestiger KSE 300 (fa Remmers)

Čištění povrchu: - tlakový vzduch, vysavač

- regulovatelná vodní pára (WAP)
- nízkotlaký oplach (WAP)
- demineralizovaná / destilovaná voda
- štětce, kartáče, skalpel, restaurátorské kladívko
- mikrodlátka

Odsolení: - destilovaná voda

- buničina, arbocel

Zpevnění kamene: - organokřemičitý nehydrofobní zpevňovací prostředek

Funcosil Steinfestiger KSE 300 (fa Remmers)

Injektáže kamene: - Funcosil Steinfestiger 500 STE, plnivo Fullstoff A+B(faRemmers)

- injekční stříkačky, jehly

Tmelení, plastická retuš kamene:

minerální tmel: pojivo – přírodní hydraulické vápno NHL 3,5

plnivo vápencová drť.

záměsová voda - styrenakrylátová disperze Sokrat 2802 A

(vodní roztok 5-10%)

Barevná retuš kamene: retuš - Paraloid B 72 (Rohm & Haas, USA), Ethanol, 1-2%roztok

- vápenná voda, Primal

- železité anorganické pigmenty Bayferrox (fa Bayer)

- přírodní hlinky Strasservil

fixace - Funcosil KSE 300 (fa Remmers)

Příloha 1
Grafická dokumentace

Fotodokumentace nálezového stavu